

บทที่ 5

ความขัดแย้งกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน

มักเชื่อกันโดยทั่วไปว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรุนแรงอยู่โดยธรรมชาติ นักเขียนบางคนสรุปว่า “มนุษย์” คือสัตว์ล่าเหยื่อที่มีการฆ่าโดยใช้อาวุธเป็นสัญชาตญาณตามธรรมชาติ ผู้ศึกษาพฤติกรรมของสัตว์บางคนก็เชื่อว่า ความก้าวร้าวรุนแรงนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิต ทั้งนี้เพราะความก้าวร้าวรุนแรงเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต หากปราศจากสัญชาตญาณนี้แล้ว สิ่งมีชีวิตก็จะอดตาย ยิ่งไปกว่านั้นความก้าวร้าวรุนแรงนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในตัวสิ่งมีชีวิต และไม่ใช่ว่าผลของปัจจัยแวดล้อม ความรุนแรงก็เป็นสิ่งที่ฝังรากลึกอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์ด้วย ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติไม่เคยว่างเว้นความขัดแย้ง ไม่ว่าจะอยู่ในระดับบุคคล หรือในระดับสังคม มนุษย์มิได้ถือกำเนิดมาเหมือนกันทุกประการ หากมีความแตกต่างกันเป็นผลมาแต่ “พันธุกรรมหรือสภาพแวดล้อมทางสังคม ความแตกต่างทำนองนี้มักเป็นบ่อเกิดของความขัดแย้งแต่ละขณะเดียวกันบ่อยครั้งที่ความขัดแย้งเป็น “พลังทะยานชีวิต” (Elan Vital) ของมนุษย์เพราะมันนำมาให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อันยังประโยชน์แก่สังคมมนุษย์ แต่จุดสำคัญนั้นคือความรุนแรงหรือสงครามมิใช่ผลของความขัดแย้ง หากเป็นวิธีการแบบหนึ่งที่มนุษย์ใช้แก้ไขหาข้อยุติให้กับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยสาเหตุต่างๆ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ 2532: 76-78)

ถ้าพิจารณาย้อนหลังไปในอดีตอันเป็นประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติแล้ว ก็ตั้งแต่ 3,600 ปีก่อนคริสตกาล จนถึง ค.ศ.1980 โลกได้เผชิญกับสงครามประมาณ 2,400-3,500 ครั้ง มีเหตุการณ์รุนแรงในระดับนานาชาติและระดับชาติถึง 13,600 ครั้ง ในช่วงเวลาดังกล่าวมีผู้คนล้มตายเพราะสงครามโดยตรง ไม่นับผู้ที่ตายเพราะความอดอยากอันเนื่องมาแต่สงครามมียอดสูงถึง 1.1 พันล้านคน จำนวนพลเรือนที่ตายในการสงครามได้เพิ่มทวีขึ้นอย่างมหาศาล เช่น สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง มีผู้คนที่ล้มตายราวร้อยละ 95 เป็นทหาร แต่ในสงครามโลกครั้งที่สองมีผู้คนที่ล้มตายกว่าร้อยละ 50 เป็นพลเรือน เป็นต้น นอกจากนี้ในสงครามความขัดแย้งอื่นๆ เช่น ที่เลบานอน มีการประมาณกันว่าเมื่อ ค.ศ.1982 มีผู้คนที่ล้มตายในสงครามนี้กว่าร้อยละ 90 เป็นพลเรือนซึ่งส่วนใหญ่เป็นสตรีและเด็กด้วย (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ 2532: 58) ในบรรดาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทั้งในระดับโลกหรือระดับภูมิภาค หรือระดับประเทศก็ตาม มีการใช้วิธีการต่างๆ ทางการเมือง การสังคม เศรษฐกิจ จิตวิทยา รวมทั้งกำลังทหารพลเรือนทุกวิถีทางทั้งในทางลับและเปิดเผย ทั้งที่ชอบและไม่ชอบอันส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างมาก ดังนั้นจะขอกกล่าวถึงความขัดแย้งระดับโลกคือสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและครั้งที่สองที่มีผลต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน และก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศตามมา

5.1 วิถีการดำเนินงานระหว่างประเทศกับปัญหาสิทธิมนุษยชน

สงครามโลกครั้งที่หนึ่งได้เกิดขึ้นในระหว่าง ค.ศ. 1914 ถึง 1918 มีผู้คนล้มตายจากสงครามประมาณ 8,500,000 คน และได้รับบาดเจ็บอีกประมาณ 21 ล้านคน เมื่อสงครามสิ้นสุดลงได้มีการเจรจาสันติภาพที่เมืองแวร์ซายส์ ในวันที่ 18 มกราคม 1919 และได้มีการลงนามสนธิสัญญาแวร์ซายส์เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 1919 ภายใต้สนธิสัญญาแวร์ซายส์เยอรมันต้องชดเชยค่าปฏิกรรมสงครามเพื่อนำไปปฏิสังขรณ์ในพื้นที่ที่ได้รับความเสียหาย

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 นั้นเอง ประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงความโหดร้ายของสงคราม จึงมีความต้องการองค์การระหว่างประเทศที่จะเป็นหลักประกันต่อการให้ความคุ้มครองสันติภาพ และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศได้อย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ แต่แนวความคิดดังกล่าวได้เคยมีมาตั้งแต่ ค.ศ. 1907 ในอารัมภบทของอนุสัญญากรุงเฮก ซึ่งร่างขึ้นในการประชุมสันติภาพครั้งที่ 2 ได้มีการกำหนดถึง “สมาคมของนานาชาติ” (La Societe des Nations) ไว้ ต่อมานายเลอ บรูซัวส์ ชาวฝรั่งเศสได้พิมพ์หนังสือ “La Societe des Nations” ออกเผยแพร่และเชื่อกันว่าคำๆ นี้เป็นที่มาของคำว่า “League of Nations” (สันนิบาตชาติ) ในภาษาอังกฤษนั่นเอง (รุ่งพงษ์ ชัยนาม 2537: 70)

ผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งสันนิบาตชาติ คือประธานาธิบดี วูดโรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) ซึ่งต้องการให้มีองค์การระหว่างประเทศที่จะทำหน้าที่รักษาสันติภาพและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐ มีความเห็นว่ารัฐทุกรัฐไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ต่างก็มีส่วนร่วมในการรักษาสันติภาพภายในกรอบของสถาบันระหว่างประเทศ สถาบันดังกล่าวจะเป็นศูนย์รวมอำนาจเพียงศูนย์เดียว เพราะเกิดจากการร่วมมือของรัฐสมาชิกทั้งหมด รัฐสมาชิกทุกรัฐมีข้อผูกมัดที่จะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ในกติกา สัญญา และในกฎหมายระหว่างประเทศแต่ประธานาธิบดี วิลสันเชื่อว่า ไม่มีระบบหรือมาตรการใดๆ ที่จะรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นถ้าจะป้องกันและต่อต้านการใช้กำลังทุกรานก็จะต้องมีกำลังที่เหนือกว่าเป็นเครื่องมือยับยั้ง (รุ่งพงษ์ ชัยนาม 2537: 72) แต่ ลอร์ด โรเบิร์ต เซจิด ซึ่งเป็นประธาน “สหภาพสันนิบาตชาติ” ในอังกฤษมีความเห็นว่าต้องการให้สันนิบาตชาติเป็นองค์การระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐและส่งเสริมการใช้การทูตแบบเก่า นอกจากนั้นยังต้องส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านต่างๆ และมีกฎหมายระหว่างประเทศเป็นหลักเกณฑ์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐสมาชิกต้องไม่ถูกบังคับให้อยู่ภายใต้พันธกรณีใดๆ แม้แต่น้อย แต่ต้องเกิดจากการยอมรับโดยสมัครใจ กฎหมายที่บังคับด้วยกำลังอาจก่อให้เกิดผลร้ายเพราะการใช้กำลังเป็นเครื่องมือในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นวิธีการที่เลวร้ายที่สุด (รุ่งพงษ์ ชัยนาม 2537: 73)

ประธานาธิบดีวิลสันได้เสนอหลักการ 14 ข้อเพื่อเป็นเงื่อนไขของการสงบศึกและเป็นหลักการเพื่อให้เกิดความยุติธรรม ความมั่นคง และสันติภาพอันถาวรโดยมีสาระสำคัญที่สรุปได้คือ

- ให้บททวนการอ้างสิทธิเหนืออาณานิคมทั้งหมดอย่างยุติธรรม โดยให้คำนึงถึงผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกันทั้งของชาวอาณานิคมและของประเทศเจ้าอาณานิคม
- ให้ตุรกีได้รับหลักประกันในการรักษาอำนาจอธิปไตย และชนชาติอื่นๆ ในอาณาจักรออตโตมานก็ให้มีสิทธิปกครองตนเอง
- ให้จัดตั้งสมาคมนานาชาติเพื่อให้มีหลักประกันร่วมกันแก่เอกราชทางการเมือง และบูรณภาพดินแดนทั้งของรัฐใหญ่และรัฐเล็ก

ในการประชุมสันติภาพที่กรุงปารีส เมื่อวันที่ 18 มกราคม 1919 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่างกติกาสัญญาสันนิบาตชาติขึ้น เมื่อร่างเสร็จที่ประชุมใหญ่ได้ลงมติรับรองเมื่อวันที่ 28 เมษายน 1919 และกำหนดให้กติกาสัญญานี้เป็นส่วนหนึ่งของสนธิสัญญาสันติภาพทุกฉบับที่ทำกับประเทศผู้แพ้สงคราม คือสนธิสัญญาแวร์ซายส์ (Treaty of Versailles) ซึ่งลงนามในวันที่ 28 มิถุนายน 1919 เมื่อมีการให้สัตยาบันครบและมีผลบังคับใช้ องค์การสันนิบาตชาติก็ได้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 1920

สันนิบาตชาติมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. ให้หลักประกันในการเคารพกฎหมายระหว่างประเทศ และสนธิสัญญาสันติภาพ
2. ดำรงไว้ซึ่งสันติภาพโดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างรัฐสมาชิก
3. อำนวยความสะดวกให้กับชาติต่างๆ ในเรื่องความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม และมนุษยธรรม

สันนิบาตชาติมุ่งดำเนินงานทางด้านการเมืองระหว่างประเทศมาก แต่ให้ความสำคัญแก่ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรัฐสมาชิกไม่มากนัก เมื่อพิจารณาถึงกติกาสัญญาสันนิบาตชาติแล้ว จะเห็นได้ว่ากลไกต่างๆ ขององค์การระหว่างประเทศยังไม่สมบูรณ์เพียงพอที่จะทำให้ภารกิจของสันนิบาตชาติสำเร็จลุล่วงไปได้ กระบวนการในการแก้ไขปัญหามิสมบูรณ์ รัฐต่างๆ ยังมีอำนาจในการทำสงครามได้ สันนิบาตชาติเองก็ไม่มีกำลังของตนเองที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการแทรกแซงแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ นอกจากนี้กติกาก็ไม่มีการกล่าวถึงการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนไว้แต่อย่างใด

สันนิบาตชาติได้เริ่มต้นทำหน้าที่ตั้งแต่วันที่ 10 มกราคม 1920 จวบจนกระทั่งสิ้นสุดลงในวันที่ 31 กรกฎาคม 1947 รวมเวลา 27 ปีครึ่ง ในช่วงเวลาดังกล่าวสันนิบาตชาติได้แสดงบทบาทในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศกว่า 40 กรณี ซึ่งมีทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ

กรณีที่ไม่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหา เช่น

- กรณีพิพาทระหว่างฟินแลนด์กับสวีเดนเกี่ยวกับหมู่เกาะออลันด์ ในปี ค.ศ.1920
- กรณีพิพาทระหว่างโปแลนด์กับลิทัวเนียเกี่ยวกับเมืองวิลนา ในปี ค.ศ.1920
- กรณีพิพาทระหว่างโปแลนด์กับเยอรมันเกี่ยวกับดินแดนอ็อบเปอร์ซีเลเชีย ในปี ค.ศ.1921
- กรณีพิพาทระหว่างอิตาลี กรีซ และยูโกสลาเวีย เกี่ยวกับชายแดนแอลเบเนีย ในปี ค.ศ.1921
- กรณีพิพาทระหว่างอังกฤษกับตุรกีเกี่ยวกับแคว้นโมซูล ในปี ค.ศ.1924
- กรณีพิพาทระหว่างกรีซกับบัลแกเรียเกี่ยวกับการปะทะกันที่ชายแดน ในปี ค.ศ. 1925
- กรณีพิพาทระหว่างโบลิเวียกับปารากวัยเกี่ยวกับดินแดนกรานชาโก ในปี ค.ศ. 1928
- กรณีพิพาทระหว่างโคลัมเบียกับเปรูเกี่ยวกับเมืองเลติเชีย ในปี ค.ศ.1934 เป็นต้น

กรณีที่ไม่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหา เช่น

- กรณีพิพาทระหว่างอิตาลีกับกรีซเกี่ยวกับเกาะคอรฟู ในปี ค.ศ.1923
- กรณีที่ญี่ปุ่นรุกรานดินแดนแมนจูเรียของจีน ในปี ค.ศ.1932 สันนิบาตชาติได้แค่เพียงขอร้องให้ญี่ปุ่นคืนดินแดนแมนจูเรียแก่จีน
- กรณีอิตาลีรุกรานเอธิโอเปีย ในปี ค.ศ.1935 สันนิบาตชาติมีมติให้ใช้มาตรการปิดล้อมทางเศรษฐกิจ แต่ไม่มีประสิทธิภาพ
- กรณีเยอรมันได้บุกยึดโปแลนด์และอิตาลีได้โจมตีอัลบาเนียซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของทะเลเอเดรติก ในปี ค.ศ.1939 สันนิบาตชาติก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคือเป็นต้น

ในช่วงการทำงานของสันนิบาตชาตินั้นก็ได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ด้วยเช่นกัน กรณีของการคุ้มครองชนกลุ่มน้อยได้มีการจัดทำสนธิสัญญาต่างๆ ขึ้นกำหนดถึงสิทธิต่างๆ ของชนกลุ่มน้อยภายใต้การดูแลของสันนิบาตชาติ มาตรการในการคุ้มครองจะดำเนินการจากการตรวจสอบคำร้องทุกข์ของชนกลุ่มน้อยว่ามีการละเมิดต่อข้อตกลงที่ได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญาหรือไม่ คณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 3 ท่าน จากคณะมนตรีสันนิบาตชาติจะเป็นผู้ตรวจสอบการร้องเรียนดังกล่าว โดยสามารถสอบถามรัฐบาลที่เกี่ยวข้องและดำเนินการส่งต่อไปยังคณะมนตรีสันนิบาตชาติ เพื่อให้ออกมาตรการที่เหมาะสมต่อไป และหากประเทศใดประเทศหนึ่งไม่พอใจก็สามารถยื่นเรื่องต่อศาลยุติธรรมถาวรระหว่างประเทศได้ (The Permanent Court of International Justice)

ในอีกด้านหนึ่งนั้นได้มีการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในดินแดนที่อยู่ในอาณัติโดยมีการจัดตั้ง “คณะกรรมการถาวรเกี่ยวกับระบบอาณัติ” ขึ้น คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่ตรวจสอบรายงานประจำปีที่ส่งมาจากรัฐอาณัติ และส่งรายงานความคิดเห็นต่อคณะมนตรีสันนิบาตชาติต่อไป ภารกิจหลักที่สำคัญคือให้การคุ้มครองต่อสิทธิของประชาชนในดินแดนที่อยู่ในอาณัติ เช่น สิทธิเสรีภาพในการคิด ในการนับถือศาสนา และการต่อสู้กับการค้าทาส เป็นต้น นอกจากนี้ใน ค.ศ.1922 ได้มีการทำอนุสัญญาต่อต้านการมีทาส ยกเลิกการมีทาสในดินแดนของรัฐบาลโดยสิ้นเชิงและมีการก่อตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาเกี่ยวกับการค้าผู้หญิงและเด็กขึ้นด้วย และได้จัดทำอนุสัญญาเพื่อห้ามการค้าฝิ่น และยาเสพติด ใน ค.ศ.1925 และ ค.ศ.1931 ตามลำดับ

สำหรับกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ก็มีการต่อสู้มานานเพื่อให้มีการคุ้มครองสิทธิต่างๆ ด้วยอาจกล่าวได้ว่ามีการต่อสู้เคลื่อนไหวมาตั้งแต่ ค.ศ. 1818 โดยนักอุตสาหกรรมชื่อ Robert Owen และประสบผลสำเร็จใน ค.ศ. 1919 เมื่อได้มีการก่อตั้งองค์การแรงงานระหว่างประเทศขึ้นพร้อมๆ กับการเกิดขึ้นของสันนิบาตชาติด้วย องค์การแรงงานระหว่างประเทศได้มีธรรมนูญขององค์การฯ ซึ่งบรรจุไว้ซึ่งปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของผู้ใช้แรงงานอย่างแท้จริง และที่สำคัญอีกประการหนึ่งได้ก่อให้เกิดมาตรการใหม่ ๆ ในการควบคุมระหว่างประเทศเพื่อให้การคุ้มครองแก่ผู้ใช้แรงงานและปรับปรุงแก้ไขสภาพการทำงานในกิจการงานต่าง ๆ เช่น กำหนดให้มีการทำงานไม่เกินวันละ 8 ชั่วโมง ในโรงงานอุตสาหกรรมและกิจการคมนาคมขนส่ง อีกสิบปีต่อมาอนุสัญญาในเรื่องนี้ได้ขยายครอบคลุมไปถึงลูกจ้างในสำนักงานและร้านค้าด้วย ใน ค.ศ. 1921 ได้มีการทำอนุสัญญาว่าด้วยวันหยุดประจำสัปดาห์ และในระหว่าง ค.ศ.1925 ถึง 1927 ได้มีอนุสัญญาเกี่ยวกับการประกันสุขภาพและประกันอุบัติเหตุสำหรับกิจการงานทุกประเภท และสำหรับบุคคลทุกอาชีพ เป็นต้น

สนธิสัญญาแวร์ซายส์ ได้ถูกลงนามในวันที่ 28 มิถุนายน 1919 ระหว่างเยอรมันกับฝ่ายสัมพันธมิตร เยอรมันถือว่าข้อบังคับต่างๆ เอาเปรียบและบังคับเยอรมันอย่างไม่เป็นธรรม ในที่สุดเยอรมันไม่สามารถเคารพพันธกรณีต่างๆ ได้อีกต่อไปจึงได้ลาออกจากสันนิบาตชาติ หลังจากเป็นสมาชิกอยู่เป็นเวลา 9 ปี ในที่สุดความใฝ่ฝันที่จะสร้างสันติภาพ ความมั่นคงปลอดภัยและความสงบสุขแก่มวลมนุษยชาติโดยองค์การสันนิบาตชาติก็ประสบความล้มเหลว สงครามโลกครั้งที่สองจึงเกิดขึ้นโดยปราศจากการขัดขวางของสันนิบาตชาติ

5.2 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

หลังจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่งยุติลง ความพยายามในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนถูกจำกัดในวงแคบแต่เพียงปัญหาบางประการของชนกลุ่มน้อย ชาวพื้นเมืองและผู้ใช้แรงงานเท่านั้นรัฐ

ต่าง ๆ ยังไม่เห็นถึงความจำเป็นต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ อย่างจริงจัง ต่อมาเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ความโหดร้ายทารุณที่เกิดขึ้นจึงเป็นชนวนสำคัญทำให้รัฐต่าง ๆ มองถึงความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ชาติ แนวความคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริงจึงเริ่มปรากฏขึ้นในกฎหมายระหว่างประเทศและในความสัมพันธ์ระหว่างประชาคมโลกต่าง ๆ

เมื่อพรรคนาซีเยอรมันแข็งแกร่งขึ้นโดยการนำของฮิตเลอร์ ได้แสดงการทำทาสยบสิทธิมนุษยชนด้วยการเสริมสร้างกำลังทหารอย่างมาก และเป็นผู้ออกคำสั่งให้ประเทศเยอรมันถอนตัวจากสันนิบาตชาติ ใน ค.ศ. 1936 ได้เข้ายึดครองไอร์แลนด์ ใน ค.ศ. 1938 ได้ผนวกออสเตรียและยึดสโลวาเกียใน ค.ศ. 1939 ได้ยกทัพเข้าเชกโกสโลวาเกียและเมื่อเยอรมันบุกโปแลนด์ในวันที่ 1 กันยายน 1939 อังกฤษและฝรั่งเศสจึงได้ประกาศสงครามกับเยอรมัน สงครามโลกครั้งที่สองซึ่งเป็นสงครามที่โหดร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติจึงได้เริ่มขึ้น และนับได้ว่าเป็นการสิ้นสุดของสันนิบาตชาติด้วยเช่นกัน

ในระยะแรกเริ่มของสงครามนั้นประเทศสหรัฐอเมริกายังไม่ได้เข้าสู่สงครามด้วยแต่เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 1941 ญี่ปุ่นได้โจมตีอ่าวเพิร์ล ฮาร์เบอร์ อันเป็นที่ตั้งของฐานทัพอากาศของอเมริกาที่ประเทศฟิลิปปินส์โดยไม่ได้บอกกล่าวให้รู้ตัวล่วงหน้า สภาคองเกรตจึงได้ประกาศสงครามกับญี่ปุ่นในวันที่ 8 ธันวาคม 1941 เยอรมันและอิตาลีได้ประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาในวันที่ 11 ธันวาคม 1941 สหรัฐอเมริกาจึงได้ประกาศสงครามด้วยเช่นกัน การสู้รบในระหว่างสงครามก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อทรัพย์สินและจิตใจของมนุษยชาติทั้งหมด เยอรมันได้ลงนามยอมแพ้โดยไม่มีเงื่อนไขในวันที่ 7 พฤษภาคม 1945 สงครามที่เกิดขึ้นในยุโรปเป็นเวลาถึง 5 ปีเศษจึงได้ยุติลง ส่วนสงครามทางมหาสมุทรแปซิฟิก เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 1945 สหรัฐอเมริกาได้ส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมา และในวันที่ 9 สิงหาคม 1945 ก็ได้ทิ้งระเบิดปรมาณูอีกลูกหนึ่งที่เมืองนางาซากิ ญี่ปุ่นจึงได้ยอมแพ้ในวันที่ 2 กันยายน 1945 นับได้ว่าเป็นการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2

ผลของสงครามที่เกิดขึ้นต่อมวลมนุษยชาตินี้ทำให้มีความพยายามที่จะกำหนดหลักการพื้นฐานต่าง ๆ ที่สำคัญเพื่อเป็นหลักประกันที่จะให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อมวลมนุษยชาติโดยรวม เมื่อวันที่ 6 มกราคม 1941 ประธานาธิบดีแฟรงกลิน ดี รูสเวลต์ แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ทำรายงานต่อรัฐสภากล่าวถึงหลักการแห่งเสรีภาพ 4 ประการคือ

1. เสรีภาพในการพูดและการแสดงความคิดเห็น (Freedom of Speech and Expression)
2. เสรีภาพในการนับถือศาสนา (Freedom of Worship)
3. เสรีภาพจากการขาดแคลน (Freedom from Want)
4. เสรีภาพจากความหวาดกลัว (Freedom from Fear)

ต่อมาเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 1941 ประธานาธิบดีแฟรงกลิน ดี รูสเวลต์ และนายกรัฐมนตรี วินสตัน เชอร์ชิล ได้ร่วมลงนามใน “กฎบัตรแอตแลนติก” (The Atlantic Charter) ซึ่งมีหลักการ 8 ประการโดยสรุปที่สำคัญ (Zorgbibe 1980: 7-8) คือ

1. ทั้งสองประเทศจะไม่แสวงหาการขยายดินแดน
2. การเปลี่ยนแปลงอาณาเขตจะไม่เกิดขึ้นโดยปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. ประชาชนมีสิทธิที่จะเลือกรูปแบบของรัฐบาลได้อย่างเสรี
4. ทุกประเทศจะต้องมีทางได้มาซึ่งวัตถุดิบพื้นฐาน
5. ทุกประเทศจะต้องร่วมกันพัฒนาให้เศรษฐกิจและสังคมมีความก้าวหน้า
6. จะต้องมีการค้าประกันต่อสันติภาพอันเป็นความปลอดภัยของโลก
7. จะต้องมีเสรีภาพทางทะเล
8. จะต้องมีการค้าทั่วอากาศ

ภายหลังจากการประชุมระหว่างสหรัฐอเมริกากับอังกฤษในวันที่ 1 มกราคม 1942 ประเทศต่าง ๆ ที่เข้าร่วมสงครามได้ลงนามใน “ปฏิญญาของสหประชาชาติ” (United Nations Declaration) ซึ่งต่างได้ตกลงร่วมกันในการที่จะสร้างมาตรการที่จะรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงและสันติภาพภายหลังสงครามสิ้นสุดลง ต่อมาในการประชุมของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา จีน อังกฤษและรัสเซีย ได้มีการร่วมลงนามใน “ปฏิญาแห่งกรุงมอสโก” (Moscow Declaration) เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 1943 ข้อ 4 ของปฏิญญาดังกล่าวได้ยืนยันถึงความจำเป็นในทันทีที่สามารถทำได้ที่จะก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งมีหลักการว่ารัฐที่สันติรวมทั้งองค์การต่าง ๆ ไม่ว่าเล็กหรือใหญ่มีความเท่าเทียมที่จะเข้าร่วมกันเพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของโลก (Chaumont 1971: 10) ปฏิญญาดังกล่าวยังได้กำหนดแนวทางใหญ่ ๆ ในการก่อตั้งสหประชาชาติไว้ด้วย

แผนการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติเป็นรูปเป็นร่างขึ้น ได้มีการจัดทำร่างกฎบัตรสหประชาชาติขึ้นในการประชุมคัมบาร์ตัน โอ๊คส์ (Dumbarton Oaks Conference) ระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม 1944 หลังจากนั้นก็ได้นำร่างกฎบัตรสหประชาชาติมาพิจารณาต่อในการประชุมที่ยัลต้า เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 1945 แต่ก็ยังมีการถกเถียงในหัวข้อสำคัญบางประการจึงให้นำไปพิจารณาในการประชุมคราวถัดไปที่เมืองซานฟรานซิสโกในระหว่างวันที่ 25 เมษายน ถึง 25 มิถุนายน 1945 ในการประชุมครั้งนี้มีตัวแทนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 50 ประเทศ แต่ประเทศโปแลนด์ไม่ได้ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมเนื่องจากยังจัดตั้งรัฐบาลไม่เสร็จ เหตุการณ์สำคัญในการประชุมคือมีการรับรองกฎบัตรสหประชาชาติด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ และมีการลงนามในกฎบัตรสหประชาชาติเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 1945 รวมประเทศริเริ่มในการก่อตั้งทั้งหมด 51 ประเทศ ต่อมาเมื่อมีการให้สัตยาบันกฎบัตรสหประชาชาติเป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงถือว่าวันที่ 24 ตุลาคม 1945 เป็นวันที่ก่อตั้งองค์การสหประชาชาติอย่างเป็นทางการ